بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2025/HC-A/318
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ސައިފުﷲ ސަޢީދު، ތުނގި. އަދްސާފެރަސް، ލ.ގަން
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކެނަބިސް ޓްރެފިކްކުރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަރްޒީނާ
ފަނޑިޔާރު ރުޤައިޔާ މުޙައްމަދު

ނިންމި ތާރީޚު: 02 ސަފަރު 1448
16 ޖުލައި 2026

ހައިކޯޓުގައި ފައިސަލާ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

20 ޖުމާދަލްއޫލާ 1447

12 ނޮވެންބަރު 2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފައިސަލާ:

- **ނަންބަރު:** 658/Cr-C/2017
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ދަޢުވާ:** [illegible]
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 30 ޖުލައި 2017
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 25 ޑިސެންބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ސަޢީދުﷲ ސަޢީދު، [illegible]
ޤާނޫނީ ވަކީލު:
[illegible]

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީ ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ޤާނޫނީ ވަކީލު:
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ [illegible]

[illegible] 11/2022 ([illegible] ޤާނޫނު) ގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރު [illegible]

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދުގެ ރައުޔު (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު [illegible] އާއި ފަނޑިޔާރު [illegible] މުޙައްމަދު ތާއީދުކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަޢާރުފު

1. މިއީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ފައިސަލާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް [illegible]، [illegible]. [illegible]، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ[1] ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން [illegible] މައްސަލައެވެ. މި މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އެވެ.

މައްސަލައިގެ ފަސްމަންޒަރު

2. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން [illegible]، [illegible]. [illegible]، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ފައިސަލާގައި [illegible] [illegible] ކުށުގެ ދައުވާ[2] ކުރިއެވެ.

3. މި ދައުވާ ކުރެވިފައިވަނީ ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު 20 މޭ 2017 ވަނަ ދުވަހުގެ 20:19 ހާއިރު، މާލެ، މ.[illegible]، މުޙައްމަދު ހާމިދު [illegible] މަސްތުވާތަކެތި [illegible] [illegible] މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ޕޮލިހުން [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓްއޯޑަރު [illegible] [illegible]، މަސްތުވާތަކެތި [illegible] [illegible] [illegible] މ.[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު މާލެ، މ.[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]

---

[1] ދ.ރ.އ ކާޑު ނަންބަރު: A374887

[2] މި ދައުވާ ކުރެވިފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު)ގެ 108 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] [illegible] މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުންނެވެ.

ގެންގޮސް، މީނާގެ ހަށިގަނޑު ސާޗްކުރިއިރު މީނާ ލައިގެންހުރި ޝޯޓުގެ ކުރިމަތީ ޖީބުން ފުޅިން ޕެކެޓް ހުސްކޮށް ދަޅުގައި 19.3495 ގްރާމް ހަޝީޝް ހުރިކަމަށް އެނގޭ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުން ދައްކާތީ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

4. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައި އެ ދައުވާ ސާބިތުވާކަމަށެވެ. އެގޮތުން އެކޯޓުން ކުރި ޙުކުމުގައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް

"ދެންފަހެ، ދައުލަތުން، ލ.ގަން، ފޭރުވިލާ/ އަބްދުއްސަމަދު، ސައިފުﷲ ސައީދުގެ މައްޗަށް ކުރި ދައުވާ ޖިނާއީ ކުށުގެ މިދައުވާއަކީ ސައިފުﷲ ސައީދު ދޮގުކުރާތީވެ، ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކި ބެލުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މިންވަރަށް މި ކުށް ސާބިތުވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު) ގެ 108 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށަކަށްވާ ޑްރަގް ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށުން ލ.ގަން، ފޭރުވިލާ/ އަބްދުއްސަމަދު، ސައިފުﷲ ސައީދު ކުށްވެރިވެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިކުށުގެ އަދަބުގެ ގޮތުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާތަކެތީގެ ޤާނޫނު) ގެ 108 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ލ.ގަން، ފޭރުވިލާ/ އަބްދުއްސަމަދު، ސައިފުﷲ ސައީދު 25 (ފަންސަވީސް) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށްލުމާއި، -/100000 (އެއްލައްކަ) ރުފިޔާއިން ޖޫރިމަނާކުރުމަށް ޙުކުމްކޮށް، މިފައިސާ މިއަދު (25 ޑިސެމްބަރު 2023) އިން ފެށިގެން 12 (ބާރަ) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތަށް ދައްކަން އެންގުމަށް ނިންމައި އޮތޯރިޓީއަށް ދައްކަން ލ.ގަން، ފޭރުވިލާ/ އަބްދުއްސަމަދު ސައިފުﷲ ސައީދުއަށް އަންގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 186 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ލ.ގަން، ފޭރުވިލާ/ އަބްދުއްސަމަދު ސައިފުﷲ ސައީދުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖަލު އަދަބުން ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތު 24 (ސައުވީސް) އަހަރާއި، 10 (ދިހައެއް) މަހާއި، 06 (ހައެއް) ދުވަސް ކަނޑައަޅައި، މިޤަޟިއްޔާއިން ޙުކުމްކޮށް މިގޮތަށް ނިންމީއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ގޮސްތުއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ވަކީލުން އަންނަނިވި 02 (ދޭއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާ އަކީ:** ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ގޮސްތުއްޔާ ނިންމުމުގައި ކުށުގެ އެންމެހައި ރުކުނުތައް ފުރިހަމަވާކަމަށް ކަށަވަރުވާފަދައިން، ވަސްތުތަކާއި ތަޙްޤީޤުކުރި މަޖީދުގެ ހެކިބަހުގައި އެކަށީގެންވާ ޝައްކު އުފެދިފައިވާކަމަށް ކަމަށްވާތީ މިއީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 122 ވަނަ މާއްދާ އާއި، މަޖީދުންގެ ހެކިބަސް ބަލައިގަނެ ބުރަދަން ނިންމުމުގައި ފަރާތުން އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/93 ގޮސްތުއްޔާ އާއި، އަދި ނިންމުންތަކަށް ދަށު މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ޢަދުލުވެރިކަމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ގޮސްތުއްޔާގެ ނިންމުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު ޖަލު އަދަބުން ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ އަދަދަކީ 24 (ސައުވީސް) އަހަރާއި، 10 (ދިހައެއް) މަހާއި 06 (ހައެއް) ދުވަސް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކަށް ފުރިހަމައަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުމެއް ނެތި އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތު ކަނޑައެޅުއްވުމެއް ނެތި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 186 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ފޯރަމުގެ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދެފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާސާ

6. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ

6.1. އިސްތިއުނާފުކުރާ ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފީ ފޯރަމުގެ ނުކުތާގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަސް ނެގުނުއިރު ދިފާޢުން ކުރި މުހިންމު ސުވާލުތަކެއްގެ ޖަވާބު އެ ހެކިވެރިޔާ އަށް ދެވިފައި ނުވާކަމަށް. އެގޮތުން މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަރުދަން ބަލާފައިވާ [illegible] ކެމިކަލް އަކީ ކޮން ކެމިކަލްއެއްކަން ބުނެދޭން ނޭނގުނު ކަމަށާއި، ސާމްޕަލް ނެގުމަށް ބޭނުން ކޮށްފައިވާ [illegible] ކިޓް ކެމިކަލްއެއްގެ [illegible] ބުނެދޭން ނޭނގުނުކަމަށެވެ. މި މަސްއަލައިގައި [illegible] 6 ގްރާމްގެ ބަރުދަނުގެ ސަބަބުން މަސްއަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ސައިފުﷲ ސައީދުއަށް [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] ވާހަކަ ދައްކާފައެވެ. އެގޮތުން މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަރުދަން 14 ގްރާމްގެ ދަށް ވެއްޖެނަމަ [illegible] ފުރުސަތު [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ. އެގޮތުން މި މަސްއަލައިގައި ޖިނާއީ [illegible] [illegible] 6 ގްރާމްގެ ބަރުދަނުގެ ކަމުގައި ވާއިރު، [illegible] ފާހަގަކުރެވުނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަންނަވާފައެވެ.

6.2. [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ ސަބަބު އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] (2019/SC-A/93) [illegible]

ޚަބީރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible] ޚަބީރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުގެ ކޯޓުގައި [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަމަތަކަށް [illegible] [illegible] މީގެ އިތުރުން ޖިނާއީ މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] **[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]** (2015/SC-A/03,04) ޤަޟިއްޔާ ހިމެނޭހެން ގިނަ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި [illegible] [illegible]

7. ދަފުއަތުގެ ޖަވާބު

7.1. ޖަވާބުގައި ދަފުއަތުން ބުނެފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަހުލީލު ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތް [illegible] ދިން [illegible] [illegible]، އެ [illegible] analytical balance [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zero calculation [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] surface [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] introduce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެއްވެސް ފުރުސަތެއް ނޯންނާނެ ކަމަށް ބުނެ ހެކިބަސް ދީފައިވާކަމެވެ. ހަމައެހެންމެ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ ގޮތް ދިފާޢަށް، ދަޢުވާގެ [illegible] އަދި [illegible] ކަމާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ހެކިބަސް ދީފައިވާކަމެވެ. ހަމައެހެންމެ elute process އާ [illegible] [illegible] [illegible] އިޖުރާއަތު ހިންގާ ގޮތް ހެކިވެރިޔާ [illegible] ބުނެދީފައިވާކަމެވެ. އަދި ހެކިވެރިޔާ [illegible] [illegible] [illegible] އެއްގޮތަށް ކަމަށް ހެކިބަސް ދީފައިވާކަމެވެ.

7.2. މީގެ އިތުރުން ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރު މި ނުކުތާގައި ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާއިރު، [illegible] ތަޙުލީލާއި ތަޖުރިބާއާ ގުޅިގެން [illegible] ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން އެއްވެސް [illegible] [illegible] ނުވާކަމެވެ. [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

7.3. ހަމައެހެންމެ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަމަވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

7.4. މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހަވާލާދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **[illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** (2020/HC-A/24) ގެ [illegible] އަދި [illegible].

7.5. މީގެ އިތުރުން މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހަވާލާދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **[illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** (2019/SC-A/93)

ފާސިއްޔާގެ 54 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުން ފަޤީހުގެ ތަޢުލީމާއި ތަޖުރިބާ ދަށުކޯޓުން ވަޒަންކޮށްފައިވާ ކަމަށް ދައުވަތުން ދޭހަ ކަމަށެވެ. އެގޮތުން ދަށުކޯޓުގެ ޙުކުމްގެ 11 ވަނަ ނުކުތާއިން 16 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު އެކަން ވިސްނޭ ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދެފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކައިގެ ޚުލާޞާ

8. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ

8.1. އިސްތިއުނާފުކުރާ ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ދަށުކޯޓުން ޙުކުމް ކުރީ އަދަބު ކަނޑައަޅައިގެން، ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތު އުނިކޮށްފައިވަނީ އަދަދަކަށް ނޫން ކަމަށެވެ. ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައިވީ ދުވަސްތަކެއް ހިސާބުކޮށްފައިނުވާ ކަމަށެވެ. އެގޮތުން 20 މޭ 2017 ދުވަހު މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގައި ސައިފުﷲ ސައީދު ހައްޔަރުކުރުމަށްފަހު، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށް، އެ ބަންދު ވީ ބަންދަން ބަރީއަކޮށް 7 އޮގަސްޓް 2022 ގެ ޙުކުމަށް³ ހިނގި ކަނޑައަޅަމުން ސަރަހައްދުގެ ޢުމުރުގެ ދަށުގައި ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އަދަދުގެ މުއްދަތުން ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހުރި 1905 (އެއްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަހެއް) ދުވަސް (5 އަހަރާއި 2 މަހާއި 18 ދުވަސް) އުނިކުރަންޖެހޭ ކަމަށެވެ. ކަން މިހެން އޮތުމުން، ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތް އަދަދުން އެ މުއްދަތު އުނިކުރަންޖެހޭ އިރު ދަށުކޯޓުން އެކަން ކޮށްފައިނުވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 186 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ.

---

[3] . އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މި ޝަރީޢަތް ބަންދުކުރުމުގެ 22 ނޮވެމްބަރު 2019 ކަމަށެވެ. އޭގެ ފަހުން ޝަރީޢަތް ކޮށް ފައިސަލާކޮށް މި ޝަރީޢަތުގެ 7 އޮގަސްޓް 2022 ކަމަށް ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

9. ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ

9.1. ޚުލާޞާގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ މި ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ދެބަސްވުމެއް ނެތް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން 20 ޖޫން 2017 ދުވަހު މި މައްސަލައިގެ ތުހުމަތުގައި ސައިދުﷲ ސައީދު ހައްޔަރުކުރުމަށްފަހު، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށް، އެ ބަންދު ދޫ ނުކޮށް [illegible] 7 އޮގަސްޓު 2022 އާ ހަމައަށް[4] ހުރި ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ ޖަލު އަދަދުގެ މުއްދަތުން ސައިދުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހުރި 1905 (އެއްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަހެއް) ދުވަސް (5 އަހަރާއި 2 މަހާއި 18 ދުވަސް) އުނިކުރަންޖެހޭ ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

10. އިސްތިއުނާފުކުރާ ސައިދުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން މި މައްސަލައިގައި އެދިފައިވަނީ ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަށް ބިނާކޮށް ދަށުކޯޓުގެ ހުކުމް ބާތިލުކޮށްދިނުމަށެވެ. އެ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަށް ބިނާކޮށް ދަށުކޯޓުގެ ހުކުމް ބާތިލުކުރަން [illegible] ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމާއި، ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ ޖަލު އަދަދުގެ މުއްދަތުން ސައިދުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހުރި 1905 (އެއްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަހެއް) ދުވަސް (5 އަހަރާއި 2 މަހާއި 18 ދުވަސް) އުނިކޮށްދީ އެގޮތުގެ މަތިން ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށެވެ.

---

[4] [illegible] 22 [illegible] 2019 [illegible] 7 [illegible] 2022 [illegible]

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

11. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މި މައްސަލައިގައި އެދިވަޑައިގަތީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމި ނިންމުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތް ނަމަވެސް، ތަންފީޒުކުރަންޖެހޭ ޖަލު އަދަބުގެ މުއްދަތުން ސައިފުﷲ ސަޢީދު ބަންދުގައި ހުރި 1905 (އެއްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަސް) ދުވަސް (5 އަހަރާއި 2 މަހާއި 18 ދުވަސް) އުނިކޮށްދީ މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ނިޔާއަށްދިޔަގޮތް

މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރިފަރާތަށް ޚަބީރެއްގެ ދަރަޖަ ދިނުމާބެހޭ ނުކުތާ

12. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރިފަރާތުން މުހިންމު ސުވާލުކަމެއްގެ ޖަވާބު ދަށުކޯޓުގައި ދެވިފައި ނުވިކަމަށް، އެ ފަރާތަށް ޚަބީރެއްގެ ދަރަޖަ ދީ އެ ހެކިބަޔާން ރިޢާޔަތްކޮށް އަދި އެފަރާތުން ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކުރި މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަރުދަން ރިޢާޔަތްކޮށް މައްސަލަ ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވަނީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަޙުމަދު މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** (2019/SC-A/93) ޤަޟިއްޔާގެ 54 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުން ޚަބީރުގެ ޝަހާދަތް ވަޒަންކޮށްފައިނުވާ ކަމަށެވެ.

13. މި ނުކުތާގައި ދެފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި [illegible] [illegible]. [illegible] credibility [illegible] ސައިފުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން [illegible] މަސްތުވާތަކެތީގެ [illegible] [illegible]، [illegible]

ބޭނުންކުރި އެއްޗެއް އަދި އެ އެއްޗެއްގެ މެޓިރިއަލް ހެކިވެރިޔާއަށް ބުނެދޭން ނޭނގުނު ކަމަށް ބުނެ އެކަމުގެ ދައްކަވައެވެ. ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ މި ކަންކަން ހެކިވެރިޔާ ސާފުކޮށްދީފައިވާ ކަމަށެވެ.

14. ތަހުޤީޤުގައި އެ ހެކިވެރިޔާ (މުހައްމަދު އިނާސް ޢަބްދުއްލަޠީފް) ދިން ހެކިބަހަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ސުވާލު އުފައްދާ މައިގަނޑު ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

14.1. ހެކިވެރިޔާ މަސައްކަތްކުރައްވާފައި ވަނީ އިންސްޓްރަކްޝަނާ އެއްގޮތަށް ކަމަށާއި، "frame by frame rate" އަށް ހަނދާން ނެތް ކަމަށާއި، 5 އަހަރު ކުރިން ކުރި މަސައްކަތެއް ކަމަށްވާތީ ސީދާ އަދަދު ކަންކުރިގޮތް ހަނދާން ނެތް ނަމަވެސް ކަން ކުރި ވަނީ އިންސްޓްރަކްޝަނާ އެއްގޮތަށް ކަމަށާއި،[5] ވަނީ އިންސްޓްރަކްޝަނާ ޚިލާފަށް ބިނާކުރުމުގައި ހުންނާނެ ކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވެއެވެ.[6]

14.2. ޝީޓުގައި ބޭނުންކުރަނީ Analytical balance އެއް ކަމަށާއި، zero calculation އަށް ވެއިޓް ކިޔާ ކަމަށާއި، ބެލެންސް އަށް ޓާ އެއްޗެއް ނޫން އެހެން އެއްޗެއް introduce ކުރުމުގެ ފުރުސަތު ނުހުންނާނެ ކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވެއެވެ.[7]

14.3. ސުވާލު ކުރި ދިފާޢުން ގެނެސްދިން ޑޮކިއުމަންޓްގެ ކޮޕީއާއި އޮރިޖިނަލްގެ ތަފާތާ ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކޮށް "...ބޭނުން ކުރެއްވި ސުވާލުތަކާ ކޮންޑިޝަނާއި މި ދާއިރާގެ ޑޮކިއުމަންޓް އަދި ކޮޕީއެއް؟" މި ޖަވާބުގައި "ޑޮކިއުމަންޓް އަދި އަސްލާ ހަމަހަމަ. ތަފާތެއް އޮރިޖިނަލްގައި ހުންނަ ފޮޓޯކޮޕީ. އެހެނިހެން ފޮޓޯކޮޕީ އަސްލާ ދިމާވެފައި ހުރީ އެކަމަށް ކަމަށްވާ މިހާރު" މިފަދައިން ބޭނުމެއް ދިމާވެފައި "ތަފާތު؟ އަދިނުވޭ؟" ކަމަށްވާ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި "އާދެ" މިފަދައިން ހެކިވެރިޔާ ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[8]

---

[5] މުހައްމަދު އިނާސް ޢަބްދުއްލަޠީފްގެ ހެކިބަސް (ޖަލްސާގެ ސަފްހާ 66، ރިކޯޑިންގެ ސަފްހާ 143)

[6] މުހައްމަދު އިނާސް ޢަބްދުއްލަޠީފްގެ ހެކިބަސް (ޖަލްސާގެ ސަފްހާ 95، ރިކޯޑިންގެ ސަފްހާ 172)

[7] މުހައްމަދު އިނާސް ޢަބްދުއްލަޠީފްގެ ހެކިބަސް (ޖަލްސާގެ ސަފްހާ 66،67، ރިކޯޑިންގެ ސަފްހާ 143،144)

[8] މުހައްމަދު އިނާސް ޢަބްދުއްލަޠީފްގެ ހެކިބަސް (ޖަލްސާގެ ސަފްހާ 68، ރިކޯޑިންގެ ސަފްހާ 145)

14.4. ސާމްޕަލްގެ ކޮންޓެއިނަރާއި އެވިޑެންސް ކޮންޓެއިނަރު measure ކުރުމާގުޅޭގޮތުން ދިފާޢުން ކުރި ސުވާލު "ކިހިނެއްތޯ އެ މިނަކަށް ކުރަނީ؟ ކޮންތާކުތޯ އެ ވަޒަންކޮށް ކުރަނީ؟" ގެ ޖަވާބުގައި "އަޅުގަނޑު އެންމެފަހުން... ބަލަން އޮތް ކުރިޔަށް ހިސާބުކުރަމުން ދިޔަ ތަރުތީބުން ޖެހޭލަފާގޮތަށް... ކުރިން ބެލި މިންވަރު ނުކުރެވޭ. ނަމަވެސް އެކު measurement ކުރި ހިސާބުކުރަމުން ދިޔަ ތަރުތީބުން ޖެހޭލަފާގޮތަށް އަޅުގަނޑު ބަލަން" ކަމަށް ބުނެ ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[9]

14.5. ސާމްޕަލް ނެގުމަށް ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތާ ގުޅޭގޮތުން ދިފާޢުން ކުރި ސުވާލު "ބޭނުންކުރަނީ ކޮން ވަސީލަތެއްތޯ؟" ގެ ޖަވާބުގައި "ސްޕޫނާއި ވަސް ކުރެހުން. ދެން އަދި އެންމެ ކުޑަ ބައެއްގެ ކުރިއަށް ނަގާ ކަހަލަ އޮޅުމެއް ކަމަށް ބަލައިގެން ސާމްޕަލް ނަގާކަށް ނުކުރެވޭ. އަދި ސާމްޕަލްއާއި ހިސާބު ހުރި. ނަމަވެސް މި ވަޒަންކުރުމުގައި އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅިގެން ކަމަށް ބަލައިގެން ހިސާބު ބޭނުންނުކުރާނެ. ކަނޑައެޅިގެން ކަމެއް ނެތް. ހިސާބު ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ބޭނުންކުރަނީ ދެކަމަކަށް ބަލައިގެން" ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ޖަވާބާ ގުޅިގެން ދިފާޢުން ކުރި ސުވާލު "މި ވަޒަންކުރުމުގައި ބޭނުންކުރާ އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅިގެން އަހަރެއްތޯ؟ އަދި އަހަރުތަކެއް ވަރަށްގިނަ 5 އަހަރުވަންދެން ކުރަމުންދާކަމެއް" ގެ ޖަވާބުގައި "ކަނޑައެޅިގެން" ކަމަށް ބުނުމުން ދިފާޢުން އިތުރަށް ކުރި ސުވާލުތަކުގެ ތެރެއިން "ބޭނުންކުރަނީ ދެގޮތް އެގޮތަށް. އަ އެގޮތަށް ކަނޑައެޅި ކިހިނެއްތޯ؟ ކޮން ބައެއްތޯ؟" މި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި "އަ އެހެރީ ކަނޑައެޅި ސާމްޕަލްކުރަން. ކޮންޓެއިނަރު ބަލާނެ ކަނޑައެޅި" ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[10]

14.6. ވަރަށްގިނަ އަހަރުވަންދެން ކަނޑައެޅިގެން ވަޒަން ސާމްޕަލް ގެއްލި ގުޅޭގޮތުން ދިފާޢުން ކުރިޔަށްދިޔަ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެމުން "އަ ސާމްޕަލްނެގުމަށް ބޭނުންކުރާ ކުރިން ބޮޑެތި އިން...އެދެ ކަނޑަ އަޅުގަނޑު ކަހަލަ ކޮންޓެއިނަރުގައި ހުންނަ ކުރިން" ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މި ޖަވާބާ ގުޅިގެން ދިފާޢުން

---

[9] . ޝަރީޢަތުގެ އިތުރު އަޑުއެހުމުގެ ރިކޯޑް (ފުރަތަމަ ސަފްޙާ 69، ދެވަނަ ބައިގެ ސަފްޙާ 146)

[10] . ޝަރީޢަތުގެ އިތުރު އަޑުއެހުމުގެ ރިކޯޑް (ފުރަތަމަ ސަފްޙާ 72،73 ދެވަނަ ބައިގެ ސަފްޙާ 150،149)

ކުރި ސުވާލު "މި ހުރިހާގޮތަކީ ބޭނުންކުރެއްވި ލަފުޒު އެއްބަޔަކަށް ބިލިލެވޭނެ ދަޑިންކަމުގައި ވިދާޅުވެފައި ނުވެއެ. އެހެންވީމާ ސުވާލުކުރެއްވި ގޮތުން ދަޑިންކަމުގައި ވިދާޅުވެފައި ނުވާތީ ކަމަށް އެވަގުތު ހަމަ ދެންނެވީމުހެ" މި ޖަވާބުގައި "ދެބައިވަނީ. އެވަގުތު ކަމުގެ އެއްބައި ސުވާލަކީ ހަމަ ދެބަސްކޮށް އިން. އެ އިސްނަ ހިއްސާ ދޮވު ކަނަށް އެއްބައި ސުވާލަކީ އެންމެ ދެބަސްވާ އިން. ވަރުބަދަލުގައި އެންމެކަން ބޭނުންކުރާއިރު. އެހެންވީމާ ދެއިން ސުވާލަކީ ހެދުނީ" މިފަދައިން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދިވެހިން އިސްތިހާރު މިކަން ސުވާލުކުރުމުން "ސުވާލުކުރުމުން ދެބަސްވާން އެއްބަސް ގޮތް ނެތްނެތް" ކަމަށް ބުނެ ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[11]

14.7. އެލިއުޓް (Elute) އާ ގުޅިގެން ކުރެވުނު ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި އެ ދިވެހި ބަހުން ބުނަން ނުވާނެ ކަމަށާއި އަދި generic term ކަމަށާއި އެއް technical term އިން ބުނާނަމަ ޔާޤޫތީ ޔާދަވާ ދިވެހިން ސުވާލުކުރުމުން ނުވާނެ ކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި "ޑިރެކްޓް" ކުރުވުން ސުވާލު ޖަވާބުގައި އެގޮތް ނުވާނެ ކަމަށް ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވެއެވެ. މި ޖަވާބު ވިދާޅު ދިވެހިން ކުރި ސުވާލު "އެހެންވީމާ އެއްޗަކަށް އެސޫލުން އެކަން ދޭހި ދެއްތޯ؟" މި ޖަވާބުގައި "އާނ" މިފަދައިން ބުނެ ހެކިވެރިޔާ ޖަވާބުދީފައިވެއެވެ.[12]

15. އިސްތިއުނާފުކުރާ ސަޢީދުﷲ ފަރާތުން ހެކިވެރިޔާއަށް މައްސަލާގެ ދަޢުވާ ނިޒާމުން ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ މައްސަލަ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކުރިން ފާހަގަކުރެވުން ފަދައިން މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ބައިތަކާ ގުޅިގެން ކުރެވުނު ސުވާލުތަކާ ގުޅިގެން ހެކިވެރިޔާ ދިނުމާ ޖަވާބުތައް ސުވާލުކުރެވުނު ބެލުމެވެ. އެގޮތުން މަސްއޫލިއްޔަތު ހިނގި ދުވަހު ސުވާލުކުރި ދުވަސް އެއީ އެއް ފުރިހަމަކުރުމެއްކަން

---

[11] . މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ޖަމީލުއްދީނުގެ ހިޔާލު (ފުރަ ސަފްހާ ސަފްހާ 73،74 ދިވެހިގެ ޝަހާދާ ސަފްހާ 150،151)

[12] . މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ޖަމީލުއްދީނުގެ ހިޔާލު (ފުރަ ސަފްހާ ސަފްހާ 82،83 ދިވެހިގެ ޝަހާދާ ސަފްހާ 159،160)

ކަރަދާހުތަކާއި ފޮޓޯތަކުން ސައިފުﷲ ސަޢީދުގެ ފޯނުން މި އިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި ސާބިތު ކުރުމަށް ބޭނުންކުރި ކަން ވަސީލަތްތަކަށް ހުށަހެޅިއިރު ބޭނުން ނުކުރެވޭކަން ސައިފުﷲ ސަޢީދުގެ ފޯނުން މައްސަލާގެ ބޭނުމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މިކަންކަމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން މަސްތުވާތަކެތި ތަރުތީބުކުރެވުން އިތުރު contaminate ވުމުގެ ފުރުސަތު އޮންނަކަން ކަމަށް ބެލެވިދާނެއެވެ.

16. ސައިފުﷲ ސަޢީދުގެ ފޯނުން ފާހަގަކުރާ ގޮތަށް މިސާލަކަށް ސާމްޕަލްގެ ކަސްޓޯޑިއަލް އެވިޑެންސް ކަސްޓޯޑިއަލްގެ ފޮރެންސިކް ޑިޖިޓަލް ދިރާސާކުރި ކުރި ސުވާލު "...ބަލާއިރު ސާމްޕަލް ކަސްޓޯޑިއަލް އާއި މި ދައުލަތުގެ ފޮރެންސިކް އަދި ކަސްޓޯޑީ ހުށަހެޅީ؟" ގެ ޖަވާބުގައި "ފޮރެންސިކް އަދި އަދާލަތު ހުށަހެޅުނީ... އެހެންވެއްޖެއިރު ހުށަހެޅި ފޮރެންސިކް." މިހެންވީއިރު ބުނެފައިވާ ބުނެފައި ނުވަތަ ސާމްޕަލް ނުލިބުނު ބޭނުންކުރި ވަސީލަތް ގޮތުން ދިރާސާ ކުރި ސުވާލު "މި މައްސަލައިގައި ބޭނުންކުރެވިފައި އެއްގޮތް ހުށަހެޅި އެއްގޮތް ކަމަށް އެއީ އަޅުގަނޑު ދިރާސާކޮށް 5 އަހަރުދުވަސް ކުރިން ބުނެފައިވާކަމުގެ" ގެ ޖަވާބުގައި "ހުށަހެޅުނީ" މިހެންވީއިރު ބުނެފައިވާ ބުނެފައި ވަކިން ރިޕޯޓުކުރާ ނަމަވެސް، ހުށަހެޅިއިރު ބަލާ އެކަނި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ބުނެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް މިއީ ފުރިހަމަ ސާބިތުކުރަން ހުށަހެޅުނު ފަރާތުން ބޭނުންކުރި ގޮތް ނޫނެވެ. ހުށަހެޅުނު ވަކި ވަސީލަތްތަކެއް ނަމަ، ހުށަހެޅި އަދާކުރި ވަކި ކަމަކާ ގުޅުވައިގެން ހުށަހެޅިއިރު ފާހަގަކުރާކަމާ ދޭހަވާ ކަން ކަމަށް ނަތީޖާއަކީ ރިޕޯޓުކުރަންވާނެ ނަމަވެސް، މިއީ ހުށަހެޅުނު އަސާސީ މަސްޢަލަ ނުފެންނާނެއެވެ.

17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ނަސީރު**[13] މައްސަލައަށް ބަލާއިރު މިކަން އިޝާރަތް ސާފުވެއެވެ. އެ މައްސަލައަކީ މި މައްސަލައިގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަރުތީބު ރިޕޯޓު ސާބިތުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުނު ނުވަތަ މައްސަލައިގެ އިސްތިއުނާފުކުރެވި. އެ މައްސަލައިގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ތަރުތީބު ރިޕޯޓުގައި ބައިވަރު ޖުމުލަ އަދަދު ގުޅުވައިގެން ގެ ސާބިތު އެއްގޮތަކަށް

---

[13] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/87 ޤަޟިއްޔާ

މަސްތުވާތަކެތި ތަހުލީލުކުރާ ފަރާތުން ބޭނުންކުރި އާލާތް މަސްތުވާތަކެތި ދެނެގަތުމަށްޓަކައި ޤާނޫނުގެ ބުނުމަށް ފުދޭ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން އެ ފާ ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަކި ސާމްޕަލްތަކަށް "ރިއެޖެންޓް" އާ ބޭނުންކުރި އެއީ ކެމިކަލް ރިޕޯޓު ދައްކާފައިވާ ވަރަކަ ނަމްބަރު ކަމުގެ ނޫން ކަމަށެވެ. މި އަސާސީ މައްސަލައިގައި ތަޙުޤީޤުކުރަން ބަލާފައިވާ ވަކި ސާމްޕަލްތަކެއް "ހައިޑްރޮކްލޯރިކް" ކަމަށް ރިޕޯޓާ ބޭނުންކުރާ ބޭނުންކުރި ރިޕޯޓާ އެކަމަކާގުޅޭގޮތުން ދައްކާފައިވާ އެއްވެސް ހެކި ވަކިކަމެއް ނެތިކަމާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

18. މި މައްސަލައިގައި މަސްތުވާތަކެތި ހުރި ކޮންޓެއިނަރާއި ސާމްޕަލް ކޮންޓެއިނަރުގެ ލޭބަލްގައި އަދި ޕެކޭޖިންގ ކަމަށް "އަޑީން" ކޯޑު ރިޕޯޓާ ބޭނުންކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ކޮންސިސް ނަމްބަރު ބޭނުންކުރަނީ "ލެބަލް" ކަމަށް އަޑީން ކަމާއެކު ރިޕޯޓާ ހިސާބަށް ދިފާޢުކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެފަދައިން ބޭނުންކުރާ ތަކެތި ސާމްކުރަނީ އަޅުގަނޑަށް ލެބޯޓަރީ ދިން ކަމާއި، ސާމްޕަލްތަކަށް ހުކުމުގެ މުއްސަނދިކަން ނަތީ ކަމަށް އެވަނީ ހިސާބަށް އަނބުރާކޮށްފައިވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ މަސްތުވާތަކެތި ތަހުލީލުކުރުމުގައި ދިޔާނުގެ ހިސާބު ގެއްލި ތަފުސީލުތަކާ ރިޕޯޓާ އެވަނީ ސަރަޙައްދުގައި ހިސާބަށް އަނބުރާކުރުން ހަވާލުކުރެވިފައެވެ. މެސެޖް ގެދޮރު ކުރުމަށް ޓެކްނިކަލް ބަޔާން ސާމްޕަލްތަކަށް ވަކިވެފައި ޖަވާބު ނުދެއްވުމުގެ ޝަރުޠު ފެންނަ ކަމެއް ނުވާތީ، ނަމަވެސް މަސްތުވާތަކެތީގެ ބަދަލުވަނީ އަސާސީކަމެއް ކަމަށް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

19. ދަޢުވާގެ ދިފާޢީ ބައްޓަންކަމަށް ބުރަވެ، މި ރިޕޯޓާގެ ތަފުސީލާއި ތަޤުރީރާއަށް ދިފާޢުން ސާމިލު ވެފައި ކަމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް މިއީ ހުކުމްކޮށް ޤާނޫނުގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ ޝަރުޠުތަކަކާ ރިޕޯޓާ ނުހަމަވުމުގެ މައްސަލަ ދިފާޢުން ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ.[14] އެ ސާމިލު ދިފާޢުން ވެފައިނުވާ ރިޕޯޓާއަށް ދަޢުވާގައި ދިފާޢުން ކުރި ސާމިލުވުމަކަށް ޖަވާބުދާރީވުން ކަމަށް ބުނާ އެކަމުގެ މައްސަލަވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަރާރެއް ފުރުޞަތު ދީ، ފުރުސަތުދޭނެ ޖިނާއީ ޝަރީޢަތުގެ އުޞޫލެއް (2019/SC-A/93)

---

[14] . ޖިނާއީ ޤަޟިއްޔާ (މަސްއަލަ ނަންބަރު ސަފްޙާ 11,12 ސަފްޙާ 227، 228)

ޤަޟިއްޔާގެ 54 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުން ހުކުމުގެ ތަޢުލީމާއި ތަޢާރުޟު ދަރުކާޓުން ވަޒަންކޮށްފައިވާކަމަށް ނުބެލެވޭނެ ކަމަށް ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެއްވިނަމަވެސް، ދަރުކާޓުގެ ރިޕޯޓުގެ 11 ވަނަ ނަންބަރުން 16 ވަނަ ނަންބަރާއި ހަމައަށް ހުރި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު ދަރުކާޓުން އެކަންކަން ވަޒަންކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އަޙްމަދު މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** (2019/SC-A/93) ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްއިއްވެވި ދީން ހުކުމަކީ ހެކިބަހުގެ ހުކުމެއް ކަމުގައި ބަލައިފައިވާ އުސޫލު ވީނަ ފުރިހަމަ ނުވާނަމަ ހުކުމަކީ ހަމަޖެހޭ ހުކުމެއް ކަމަކަށް ނުވާނެ ކަމަށް އެ ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ. މިސާލަކަށް ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސާފު ދިރާސާ ހުކުމެއް ދިރާސާކޮށް، ހުކުމްދޭ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުކުމުގެ ހައިސިއްޔަތަށް ބަލައިގެން ޤަރާރު އެކަން މިހާރު ދިރާސާ ކަމަކަށް ވަޒަންކުރުމަށް ސަބަބެއް ހިމެނެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި އަދި ފުރުޞަތުދީފައި ނުވެއެވެ. އެކަންކަމުން އެ މައްސަލައިގައި ބަޔާންކުރާ ހުކުމުގެ ހުކުމް ބަލައިދެވޭނެ އުސޫލު އެ ވަރުގައިން މި މައްސަލައަށް ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހަމައެވެ ނުވެއެވެ.

20. މީގެ އިތުރުން މި މައްސަލައިގައި ހުކުމްކުރާއިރު ދިރާސާކުރި ސާބިތުވުމަށް ޖަވާބުދާރީވުން ކަމަށް ބަލައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ޝަހާދަތާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 122 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ "ހެކިބަސް އަސްލު ޖުމްލަގައި ވަކި ތުހުމަތެއް ނުވަތަ ތަޙްޤީޤަށްފަހު ހުށަހެޅުއްވުމުގެ އެކަށީގެން ތަޙުޤީޤާއި ތަޢުރީފާ ހުރި މިންވަރު ކަމަށް ބެލޭނެ ކަމުގައި ބެލެވިދާނެ ކަމުގެ، އެފަދަ ތަޙުޤީޤާއި ތަޢުރީފް ހުށަހަޅާ ސަބަބުން އެ ކަމެއް ކޯޓަށް ދެކޭ ހުށަހަޅާފައިވާ މިންވަރު ބަލައި ކަމުގައި ބެލެވިދާނެ ކަމެވެ؛" މި ސަބަބުން ފުރިހަމަކުރުމާ ފަރާތުންކަމަށް ބެލެވިދާނެ ސަބަބެއްވެސް މި މައްސަލައިގައި ނެތެވެ.

21. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **އަޙްމަދު ޝާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** (2020/HC-A/24) ޤަޟިއްޔާ މި މައްސަލައަށް ތަޙުޤީޤުކުރާފަދަ ކަމުގައި ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން ވަކާލާތު ކުރި ނަމަވެސް، އެ މައްސަލައަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ތުހުމަތު ރިޕޯޓު ތަޙްލީލުކުރި ފަރާތުގެ ހެކިބަހުގެ

ނަގާފައިނުވާ މައްސަލައަކަށްވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އެ ފަރާތުގެ ބަސް ސަރީޙަކުގައި ނެގިފައިވާތީ އެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައެޅުނު އުސޫލެއް މި މައްސަލައަށް އެ ރޫޙުން ތަތުބީޤުކުރެވިދާނެ ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

22. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން ދެކެން ހުރުމުން، އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއަށް ބިނާކޮށް، ދަށުކޯޓުން ކުށް ސާބިތުކޮށްފައިވަނީ ގޯސްކޮށް ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތެވެ.

ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ ޖަލުއަދަބާބެހޭ ނުކުތާ

23. މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ސައިފުﷲ ސައީދު ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ ޖަލު އަދަބުން، ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތު ދަށުކޯޓުން އުނިކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ނޫން ކަމަށެވެ. އެގޮތުން ތަންފީޛުކުރަންޖެހޭ ޙުކުމުގެ ތެރޭގައި ދަށުކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގިނަ ދުވަސް ކަމަށެވެ.

24. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ހިނގަމުން ދިޔަ އިރު، ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ބަންދާގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ސައިފުﷲ އާއި ދައުލަތުންވެސް [illegible] ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.[15] އެގޮތުން އެ ލިޔެކިޔުންތަކުން ފެނިގެން، މި މައްސަލައިގެ ތުހުމަތުގައި 20 ޖޫން 2017 ގައި ސައިފުﷲ ސައީދު ހައްޔަރުކުރެވުނު، ބަންދުގެ މުއްދަތު ދިގުކުރަމުންގޮސް، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުކޮށްފައިވެއެވެ. އޭގެ ފަހުން 12 އޯގަސްޓް 2018 ގައި ސައިފުﷲ ސައީދު ގޭ ބަންދަށް ބަދަލުކޮށްފައިވެއެވެ. ސުޕްރީމްކޯޓުން ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ 7 އޯގަސްޓް 2022 ދުވަހުގައެވެ. މި ނުކުތާއާމެދު ފަރާތްތަކުގެ ޚިޔާލު ނިމުނެވެ.

---

[15] . ސައިފުﷲ ސައީދުގެ [illegible] 145-L/2026/04 (3 [illegible] 2026) [illegible] 145-P/196/2026/139 (25 ފެބްރުއަރީ 2026) ސިޓީ

25. އެހެންކަމުން ދެފަރާތުންވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ޖަލު އަދަބުގެ މުއްދަތުން ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހޭދަކުރި 1905 (އެއްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަހެއް) ދުވަސް (5 އަހަރާއި 2 މަހާއި 18 ދުވަސް) އުނިކުރަންޖެހޭނެއެވެ. ދަށުކޯޓުން ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުން ސައިފުﷲ ސައީދުގެ ޖަލު އަދަބުން އުނިކުރަންޖެހޭނީ 1 (އެކެއް) މަހާއި 29 (ނަވާވީސް) ދުވަހެވެ. މިގޮތުން ދަށުކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ދަށުކޯޓުން ޙުކުމްކުރުމުގެ ކުރިން ސައިފުﷲ ސައީދު ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތަށް ފުރިހަމައަށް [illegible] ކަމުގައި ނުފެނެއެވެ. އެހެންކަމުން ދަށުކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ އެބަޔަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭނެއެވެ.

[illegible]

26. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަމުން [illegible]، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ގަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ސައިފުﷲ ސައީދު [illegible] ޖަލު އަދަބުގައި 24 (ސައުވީސް) އަހަރާއި، 10 (ދިހައެއް) މަހާއި، 06 ދުވަސް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ބައި ބާޠިލުކޮށް، ސައިފުﷲ ސައީދު [illegible] ޖަލު އަދަބުގައި 19 (ނަވާރަ) އަހަރާއި 9 (ނުވައެއް) މަހާއި 11 (އެގާރަ) ދުވަސް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ނިންމާ ފާސްކުރީމެވެ.

[illegible]:

27. [illegible]

ފަނޑިޔާރު ޢުޒައިރު މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު؛

28. ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔާ އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

- ### ޚުލާޞާ:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެއްގޮތުގެ މަތިން ހުކުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 658/Cr-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ސަޢީދުﷲ ސަޢީދު ޢަބްދުއްރަޙްމާނަށް ޖަލު އަދަބަކީ 24 (ސައުވީސް) އަހަރާއި، 10 (ދިހައެއް) މަހާއި، 06 ދުވަސް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ބައި ބާޠިލުކޮށް، ސަޢީދުﷲ ސަޢީދު ޢަބްދުއްރަޙްމާނަށް ޖަލު އަދަބަކީ 19 (ނަވާރަ) އަހަރާއި 9 (ނުވައެއް) މަހާއި 11 (އެގާރަ) ދުވަސް ކަމަށް މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ ރައުޔުގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނު

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޢުޒައިރު މުޙައްމަދު